

Q. X.
394,
26.

X 1903376

II n
4194

Q. B. V. D.

DE

CHRISTIANO

MARCHIONE BRAN- DENBURGICO SERE- NISSIMO

EX

HISTORIA CIVILI

delineato,

Consensu inclutæ Facult. Philosophicæ

IN ACADEMIA LIPSIENSI

C. d. XXIII. May A. MDCXCIV.

publicè different

PRÆSES

M. JOH. MICHAEL ELLRODIUS,

Gefresâ-Francus,

&

RESPONDENS

JOH. NICOLAUS Oberländer/ Naylá-Variscus

SS. Theol. Stud.

LIPSIÆ,

Typis IMMANUELIS TITII.

H. 21.

26.

L. J. Alstino

L. B. N. D.

CHRISTIANO

MARCIANO BRAN

DEMBRICO SERE

NISSIMO

IX

HISTORIA CIVILIS

delincato

Consentit in lura Facult. Philosophica

IN ACADEMIA PHSICA

C. A. M. M. A. M. D. C. C. X. V.

publice disputat

P. R. E. S. E. N. T.

M. JOH. MICHAEL ELERODIUS

Græcæ Francus

R. P. P. O. S. T. U. L. A. T. U. S.

JOH. NICOLAUS DRESDNERUS

23. Theol. stud.

L. B. N. D.

1772

1772

Q. B. O. D.

PROŒMIUM.

Res gestas fideliter posteris tradere, teste Justo Lipsio Epist. LXXXII. Cent. V. p. 928. si non præceptum, ad minimum tamen exemplum divinum est. Quò enim studio atq; industriâ, inspirante DEO, Regum ac Principum V. T. memoratu dignissima literarum monumentis consignata fuerunt, sacri codices abundè nobis tradunt.

Et divinum illud exemplum, destructâ Republ. Judaicâ, multos virorum celeberrimorum postmodum fuisse secutos, eorum scripta id satis comprobant, ex quibus variarum gentium res gestas, prisca æquè ac hodierni ævi petere licet.

Voluptas certè summa! memorias veterum, bella, populorumq; casus legere.

Utilitas maxima! hausta ex historia diversorum exemplorum præcepta, ad præsentem Rerum publ. statum applicare.

A 2

Deli.

Deliberantibus itaq; nobis, de materia aliqua disserturis; nullum commodius, magisq; decentius argumentum obvenire poterat, quam ex historia BRANDENBURGICA, utut rerum illustrissime gestarum plenissima, desumptum. Ibi enim istius gloriosissimam memoriam revocare constituimus, qui cum rebus mirifice gestis in posteris h.e. in Serenissimis Principibus ac Dominis, CHRISTIANO ERNESTO Nepote, Patriæ Patre nostro clementissimo & GEORGIO WILHELMO, Pronepote, Marchionibus Brandenburgicis, adhuc hodiè vivit.

CHRISTIANUM putamus, Marchionem Brandenb. Serenissimum, cujus vitam, ductu B. Rentschii in Brandenburgischen Cederhain Theſibus nonnullis comprehendere; easq; ex Historia Civili breviter delineare, nunc animus est.

Dolendum verò, quòd benevolus Lector ob materiae prolixitatem, nostriq; calami tenuitatem, ea, quæ adduci debuissent, hic vix reperiet. Suam tamen benevolentiam omnia compensabit. Tu quoque DEUS O. M. in hoc opere nobis assistas.

Q. B. V. D.

CHRISTIANUS, Marchio Brandenbur-
gicus, Patre, JOHANNE GEORGIO,
Electore Brandenb. Matre, ELISABE-
THA Anhaltinâ, Coloniae prope Spream A. 1581.
30. Jan. prognatus est.

"Εκθεσις.

I. Communis omnium mortalium ortus est. Et
sicut ab eadem terrâ & aurum & lutum est, nec fulgen-
tissimas gemmas alia procreat mater, quàm quæ lapil-
los in triviis (a); ita & eadem tellus Principes produ-
cit & subditos.

II. Duotamen sunt, quæ hominum æstimationem
reddunt inæqualem: MAJORES & VIRTUTES.

III. Neque tamen in sola Majorum nobilitate quæ-
renda est prærogativa: Virtute enim decet, non san-
gvine, niti (b).

IV. Neque etiam ex solâ virtutum possessione resul-
tat gloria: cum fortes creentur fortibus ac bonis, nec
imbellem feroces aquilæ progenerent columbam. (c)
Adde, quòd non procul à proprio stipite poma ca-
dant (d).

V. Breviter: Felix est, quem excelsô genere nas-
ci voluit DEUS: Felicior, quem virtutum splendor
illustrat: Felicissimus, in quem Majores & natalium
& virtutum splendorem simul derivarunt.

VI. Fateor, raram hanc esse nascendi felicitatem.
Jam olim Spartianus (e) observavit: Neminem propè

(a) Buchn. Or. part. I. or. 11. p. 309. (b) Claudianus (c) Horatius
lib. IV. Od IV. p. m. 146, (d) Ovidius. (e) in vita Severi. c. 20. & 21.

magnorum virorum optimum & utilem filium Reipubl. reliquisse, sed tales aut sine liberis decessisse, aut reliquisse malos.

VII. Et fallor? An & in magnorum Principum & Regum filios sæpè quadret Picinelli (f) Emblema, quod Lunam à sole collustratam exhibet, adscriptis verbis: De te chiarezza & non ardore io prendo. h. e. Splendeo tuâ luce; tuus at mihi deficit ardor.

VIII. Sed quicquid hujus sit, indubium, idque illustrissimum exemplum suppeditat CHRISTIANUS noster, qui felicissimò connubiò acceptam à Majoribus & natalitatis & virtutis gloriam conjunxit.

IX Non animus nunc est, primam gentis Brandenburgicæ originem peruestigare, quod ante me jam fecerunt alii, eò laboris successu, ut non antiquissima tantum, sed infinita planè Brandenburgicæ gloriæ vestigia invenirent. Sufficiat in præsentiarum nominasse.

X PATREM, JOHANNEM GEORGIUM, Electorem Brandenburgicum, cujus sinceram pietatem, mentem providam, acutissimum ingenium, præstantissimam memoriam, felicitatem in omnibus negotiis, candorem, bonam fidem, & singularem erga subditos propensionem ad astra usque extollit curriculum vitæ CHRISTIANI nostri.

XI AVUM, JOACHIMUM II, Electorem, Helectorem Teutonicum, cujus strenuam fortitudinem magnâ clade acceptâ, experti sunt Turcæ in Hungaria A. 1532. (g); infucatam verò pietatem purioris religionis studium comprobavit (h).

XII. PRO-

(f) *Mundo Symbol. lib. I. §. 279.* (g) *Lohmayeri Tab. Gen. 24.* (h) *Cederhain in vita ejus p. 458.*

XII. PROAVUM, JOACHIMUM I. Electorem, Academiae Francofurtanae fundatorem, Principem affabilitate mirificâ erga omnes, in literis summè eruditum & eloquentem; quippe qui in conventu Augustano Cardinali Campegio, nomine Principum Germaniae oratione latinâ, magnâ cum admiratione omnium respondit, sæpiùsqve ex eo cum audientium stupore verba fecit (i).

XIII. ABAVUM, JOHANNEM, Electorem, Ciceronem Germanicum, qui tres Reges de Silesia litigantes, Casimirum Poloniae, Uladislauum Bohemiae, & Matthiam Ungariae, interveniente facundiâ & auctoritate suâ sibi invicem reconciliavit (k).

XIV. TRITAVUM, ALBERTUM, Electorem, qui ob rerum gestarum gloriam Achilles Germanicus; ob eloquentiam verò Ulysses Teutonicus à Paulo II. Pontifice vocatus est. (l)

XV. QVADRITAVUM, FRIDERICUM I. Electorem, hoc unô fatis gloriosum, quod Electoralem dignitatem ob præclara merita primus familiae suæ intulerit (m).

XVI. Quam à Majoribus suis justâ hæreditate ad se devolutam gloriae molem, quâ animi magnitudine sustinuerit, & ingentibus rerum laudabiliter gestarum accessionibus auxerit CHRISTIANUS noster, ex sequentibus paragraphis ad oculos patebit.

Thef. II.

Studiis sedulò imbutus est. Cùmq; Academiam Francofurtanam Anno 1598. visitaret, Rector Academiae ibidem factus est.

Ex Georg.

(i) Rittersb. Exeg. Gen. p. 119. (k) Speneri Syll. Gen. p. 430. (l) Rittersb. Exeg. Gen. p. 118. (m) Immbhof, not. Proc. lib. II, c. 8.

ΕΚΘΕΣΙΣ.
I. Optimi itaque CHRISTIANI nostri, parentes nondum suô se functos officio existimârunt, cùm talem optimæ spei Principem in hanc lucem produxerint. Sedulam igitur navabant operam, ut generosa ejus indoles, quæ vel in ipso naturæ & actionum suarum primordio emicuit, pietate præprimis, egregiis studiis, aliisque Principe dignis artibus indies melioretur.

II. Cumqve in primis statim pueritiæ annis ingenium, memoriamqve maximè valere, serenissimos CHRISTIANI parentes haut fugeret, fovebant ipsi præceptorem, eruditionis & experientiæ laude insignem, M. Samuelem Reinhardum, sub quo multum profecit. Siquidem inter alia eruditionis specimina, elegans scriptura haud infimum occupat locum. Et hunc indefessum Reinhardi laborem CHRISTIANUS summâ clementiâ agnovit, ipsumq; subsequen-
tibus temporibus variis donationibus remuneravit. Sic cùm aliquando diu post acceptam Reipubl. Byruthinæ administrationem accessum impetrâisset, singulari gratiâ exceptus, & tandem porrectâ aureâ catenâ, Principis effigie, & viaticô iterum dimissus fuit (a)

III. De cetero fidem ac industriam ejus sæpius deprædicavit, multò secius, quàm illi, qui vitiô Aristotelicô præceptores suos omnibus modis reprehendant.

IV. Successu temporis CHRISTIANUS cum Richelio in studiis & statu politico non progredi, regredi esse putans, A. 1598. p. C. N. & ætatis suæ 18. studiorum

(a) Curriculum vitæ Christiani.

diorum causâ Academiam Francofurtanam visitavit, ubi satis ostendit, Principem amicos sapientes sibi non tantum adjungere debere, sed ipsum quoque sapere Principem necesse esse (b)

V. Uti & clarissimum sapientiæ suæ testimoni- um honor ille Academicus tradit, quô dicto Anno 1598. die Gregorii Francofurti Rectoratus ipsi confereba- tur, quodq; officium omnium admiratione laudabili- ter administravit (c).

VI. Exemplum sanè absque omni ferè exem- plo, tenerâ adhuc ætate Principem habere, & pietate, & egregiis literarum studiis, & virtutibus illustrissi- mum, qui Parentum gloria, subditorum salus, to- tiusq; Reipubl. incrementum meritò dicendus est.

VII. Literarum namque cognitio ad vitam non solum instituendam multum conducit, verum etiam ad consiliorum directionem & Reipubl. administratio- nem quam maximè est necessaria (d).

VIII. Informandi igitur sunt Principes bonis ar- tibus, ut officio suo gravissimo ritè fungi queant. Si- quidem illi sunt instrumenta felicitatis politicæ & pu- blicæ salutis (e).

IX. Transeant itaque, quas pro negativa senten- tia varias nonnulli proferunt sententias, statuentes, ad imperandum scientiam haut opus esse; cum nobis potius certò certius constet, Principi non tantum rei militaris, sed literarum quoque scientiam maximo- pere convenire, idque sequentibus potissimum ra- tionibus.

B

I. quia

(b) Buchn. Or. 12. p. 2. p. 312. (c) Cederhain in vita ejus p. 690.
(d) Königs Theatr. Polit. p. II. c. 21. p. 152. (e) Savedra
Symb. II. p. 11.

1. quia officium imperantis requirit. Sic jubet Imperator Justinianus : Imperatoriam Majestatem non solum armis decoratam, verum etiam legibus oportet esse ornatam, ut utrumque tempus, & bellorum & pacis recte possit gubernari (f).

2. quia necessarium est. Cum enim Rex sapiens populi stabilimentum sit (g); insipiens vero populum suum perdat (h), necesse est, ut sapientiam Princeps sectetur

3. quia utile est. Ita acclamabatur Tacito Imperatori: Quis melius quam literatus imperat (i)?

4. quia gloriosum est. Sapientia est, inquit Saverdra (k), quae Regem fortunatum reddit, quae Principem coli facit ab omnibus & metui. Nec errem, si dixerò, sapientiam in Principibus magis, quam potentiam formidari,

5. quia honestum est. Literarum namque scientiam in plebejis argentum, in nobilibus aurum, & in Principibus gemmas esse, Julius II, Pontifex Romanus statuit (l).

6. quia turpe est, si omittatur. Sic Alphonsus Aragoniae Rex dixit : Regem illiteratum nil aliud esse, quam coronatum asinum (m).

7. quia periculosum est, si negligatur. Magna enim ingenia, nisi recte instituta, & literis, quae mores emolliunt, imbuta fuerint, tanto deteriora evadunt, quanto in illis majores igniculi extiterint (n). Saepè etiam fit, ut in insignem honoris sui jacturam & Regni detri-

(f) Proëm. Instit. §. 1. (g) Sap. VI. 26. (h) Eccles. X. 3. (i) Vapiscus in Tacito c. IV. (k) Symb. IV. p. 29. (l) Lanslus in Mantissa p. 654. (m) Theatr. Europ. Tom. V. p. 46. (n) König. Theatr. Polit. p. II. c. 21. p. 154.

detrimentum, Princeps illiteratus à Consiliariis regere se patiatur.

Thef. III.

Exteras visitat Regiones, Romæque à Pontifice Clemente VIII. & Archi-Duce Florentino, Ferdinando, singulari honoris affectu excipitur.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

I. Sicque literis, aliisque ad peregrinandum necessariis requisitis optimè instructus noster CHRISTIANUS, exterarum oras visitare, ibique variarum gentium constitutiones observando, inceptam gloriam magis magisque augere conatur.

II. Non enim sufficere, ipsi probè constabat, ea vidisse, quæ patrii Lares jam olim nobis ostenderunt; non sufficere, suorum tantummodo nosse ingenia, eaque ita inspicere, ut pro lubitu cum ipsis agere possit. Sed quia Principi cum diversarum regionum populis semper res sit, eorum etiam instituta habere perspecta, ab ipso quàm maximè requiri videbatur.

III. Multi quidem externa, eaque pessima alibi didicere, quibus domestica non tantum deteriora, sed semetipsos quoque pejores reddidere. Enim verò, cum aut absque proposito fine, aut tempore haut satis commodo iter ab ipsis fuerit institutum, non mirum est, quòd absque præfixo scopo res suas in vanum direxerint. Verbo: Ex eorum ejusmodi numero sunt, qui vagantur potius hinc inde atque discurrunt, quàm sedulo extranea indagant, hoc est, verè peregrinantur.

B 2

IV. Tria

IV. Tria aliàs præcipuè constituuntur, quibus peregrinationes noxiæ & inutiles reddi possunt, suntque: Nimia peregrinantium Juventus, literarum carentia, & neglectus de certo sibi proposito scopo (a).

V. Priores duæ rationes, quòd in CHRISTIANO nostro minimè depræhensæ fuerint, in Thesibus I. & II. satis ostensum est, ubi ad oculum patet, ipsum justâ ætate, & acquisitis literarum egregiis studiis peregrinationis negotium assumfisse. Pari modò tertium circa peregrinationem damnum prudenter à se removit, cum jaculum suum non in auram miserit, sed ad certum aliquem scopum direxerit.

VI. Hunc verò scopum Buchnerus (b) in conversatione cum viris maximis ponit, atque ita ad exterâs oras transeunti promittit, fore, ut non tantum aliquam gloriam & famam circumfundat sibi, sed & ejusmodi scientiæ instrumentum comparet, unde in posterum aliquantò meliùs actæ ætatis ratio constare posset.

VII. Quæ laus, quæ gloria, quæ bona fama CHRISTIANO nostro ex præfixo hoc suo scopo orta est? Univerfa Italia, quæ viris maximis omnibus temporibus abundavit, id ipsum satis clarè testatur, ubi Maximi Pontificis CLEMENTIS VIII. & Archiducis Florentini, FERDINANDI, conversatione usus (c), illorum exemplò genium suum illustrissimum emendare, ac amplius instruere didicit.

VIII. Sublatis itaque his tribus à quovis peregrinantium obstaculis, quæ inutilem omninò faciunt peregrinationem, tria etiam postmodum sunt, quæ ingentem istius utilitatem indicant.

IX. De

(a) *Noster Seeligmannus in dissert. de Friderico forti Thes III. (b) Ep. XXV. p. II. p. 59. (c) Cederhain in vita ejus p. 691.*

IX. De voluptate nil proferam, utpote quæ tot amœnitatibus, tot variarum gentium consuetudinibus, tot egregiè sitis urbibus, aliisque locis, eos etiam, qui absque consilio huc illuc proficiscuntur, mirum in modum recreat. Utilitatem potius in iis quæramus, quæ ad ornatum ac salutem nostram spectant.

X. Utilis itaque vera peregrinatio est ad Prudentiam, ad Scientiam, & ad Mores (d)

Ad Prudentiam: Multum enim momenti habet ad conciliandam animo prudentiam, multorum populorum mores & urbes vidisse (e), si nimirum ea, quæ vidimus & audivimus, sedulo dijudicamus, & in ea inquirimus.

Ad Scientiam: Siquidem unicuique constat, viros, admirandâ eruditione præditos, in toto terrarum orbe sparsos esse. Hinc audiendi illi. Unicuique constat, plurimas Europæ regiones, inter quas Italia eminent, variis monumentis, scriptis, aliisque rebus sublimibus virorum celeberrimorum, de quibus Historiæ passim mentionem faciunt, apud nos esse inclutissimas. Hinc lustrandæ illæ. Quô factô, non potest non grandis exinde hauriri Scientia.

Ad MORES: Cum autem istæ non aliter ac terra diversis dotibus differant, è collatione itaque tot tantarumque aliarum, nostras postmodum emendare possumus. Pessima quidem ubique latè patent vitia, sic apud Germanos comestationes & ebrietas; apud Italos protervia & lascivia; apud Gallos levitas & vanitas, & apud reliquos alia, tanquam proprietates deprehenduntur. Attamen fugiendo ista cane angveque pejora, & imitando illorum comitatem, ap-

B 3

titu-

(d) *Justus Lipsius Ep. XXII. Cent. I. p. 27.* (e) *Buchn. Ep. XXV. p. II. p. 60.*

titudinem, sedulitatem, humanitatem, Justitiam, cultum, aliasque virtuosas actiones, haut levis inde peregrinanti proveniet utilitas.

Thef. IV.,

Domum iterum reversus, Patruo, GEORGIO FRIDERICO A. 1603. defuncto, succedit. Et A. 1604. MARIAM, ALBERTI FRIDERICI, Ducis Prusiaci filiam, uxorem ducit.

Ε' η Γεοργ.

I Patriam vix salutaverat CHRISTIANUS, cum candidus, constans, & in omni fortuna sibi similis Princeps (a) GEORGIUS FRIDERICUS, mortijam proximus, Onoldinum ipsum A. 1600. vocaret, ibique de successione post illius obitum certiozem redderet (b).

II Sollicitus enim erat optimus Princeps de certo successore, quô etiam, tanquam tutissimâ Principis Majestate (c) ita nitebatur, ut opibus atque thesauris, quæ valida aliâs Imperii munimenta sunt (d) ipsum longè præferret.

III Duos autem istos Franconiæ Principatus, superiorem scilicet & inferiorem simul obtinebat GEORGIUS FRIDERICUS (e). Et A. 1603. demortuô istô a patre, proximi agnati, CHRISTIANUS & JOACHIMUS ERNESTUS, ille quidem superiorem, hic verò inferiorem Burggraviatûs Norici regionem vi testamenti Paterni sortiti sunt. (f).

IV. DE

(a) Spen. Syll. Gen. p. 469. (b) Cederhain in vita ejus p. 692. (c) Buchn. Or. p. I. p. 209. (d) ib. p. 110. (e) Cederhain in vita ejus p. 672. (f) Zimmhoff. not. proc. lib. IV. c. 3. §. 8.

IV DE CHRISTIANO jam nobis est sermo, cujus etiam incomparabilis prudentia, quam ab initio statim usque ad finem sui regiminis adhibuit, verbis haut satis deprædicari potest.

V Præstito jam jam à subditis suis homagiò, id statim suscepit, quod familiæ suæ ulteriorem splendorem, gloriam ac immortalitatem conferat. Matrimonium puto. Quò etiam cum MARIA sua Prusfiaca A. 1604. contractò (g), optimè illud consecutus est.

VI. Ipsum enim matrimonium ad majora intenti decus ac robur est (h). Neque aliâ ratione mortales nos homines immortalium titulò gaudemus, nisi profeminamus qui supersint (i).

VII Et quemadmodum sceptrum regium faculæ instar ab uno successore transit ad alium; sic vita, à majoribus accepta, vicissim quasi tæda ardens posteris traditur (k).

VIII. Peractis itaque DEI gratiâ nuptiis, omnem adhibuit operam, ut ab antecessore parta, non modò felicissimè conserventur, verùm etiam indies meliorentur.

IX. Cumque Principem omnibus negociis applicare, impossibile certè sit, CHRISTIANUS noster ex consiliariis optimos selegit, Collegia instituit, laboresque inter collegas partitus est. Hinc Judicium Feudale, ab Imperatoribus antiquissimis domui Brandenburgicæ singulari privilegio concessum, suò tempore quàm maximè floruit. Omnibus modis etiam ob-

(g) Curriculum vitæ. (h) Forstn. not. pol. in Tac. lib. XII. p. 105.
(i) Just. Lips. Epist. XXII. Cent. II. p. 582. (k) Sæveda Symbol. XIX. p. 136.

observavit Burggraviatûs Norici Judicium Provinci-
ale Imperatorium, quod ab Imperio Romano & Im-
peratore Dominis Marchionibus & Burggraviis ita in
feudum datur, ut tanquam Vice Imperatoris o-
mne judicium exercentes illud possideant (1).

Thef. V.

A. 1606. Circuli Franconici Præfectus eli-
gitur. Atque in hujus rei memoriam, muni-
mentum, dictum die Plassenburg / portâ Chri-
stianicâ exornavit.

Ε'ΚΘΕΟΙΣ.

I. Satis hætenus per trimestre hoc Regimen
CHRISTIANUS noster, quid porrò ab ipso speran-
dum sit, subditis suis, aliisque extraneis demonstra-
verat. Illis quidem ut exemplum boni Principis,
quem Justitia, Prudentia, & Fortitudo perpetuò con-
sequuntur (a); his verò ut ideam fortissimi belli Du-
cis, cui omnis vita sub armis (b) semetipsum sistebat.
Hinc honor, qui individuus virtutis comes (c) CHRI-
STIANO hõc ipso splendide allatus est, cum com-
muni omnium suffragiõ A. 1606. mense Augusti,
Norimbergæ Circuli Franconici Dux & Præfectus eli-
geretur (d)

II. Instituti nostri ratio jam non requirit, ut cau-
sas adducamus, ob quas dignitas isthæc Burggraviis
Norimbergensibus, & postmodum Marchionibus
Brandenburgicis per aliquot jam jam Secula quasi hæ-
re-

(1) Curriculum vitæ. (a) Camd. p. 503. (b) fuit inscriptio epitaphii
Turrenii atq; ex novellis constat. (c) Geilfusi Ethica exemplaris
p. 269. §. 27. (d) Cederhain in vita ejus p. 694.

reditaria fuit. Unica illa & sufficiens erit, cum Familia huic fortitudo, tanquam proprium aliquod tribuatur (e).

III. Sic quoque FRIDERICUS Burggravius, primus Elector Brandenburgicus Anno 1398. confœderatorum in Franconia copiarum Præfecturam nactus est, ut latrones ac insidiatores, provinciam hanc maximè turbantes, ex illa ejiceret, securitatemque peregrinandi pristinam recuperaret (f).

IV. Hunc etiam potissimum in finem Imperator Maximilianus I. Imperium Romano-Germanicum Anno 1512. in decem Circulos seu Provincias divisit, ut interna pax conservetur, externa verò Imperii bella junctis viribus componantur (g). Et quemadmodum hæc concordiam in Republ. parere soleant (h); ita voti sui hæc præcipuè ratione compotes facti sunt, cum certos constituerint Præfectos, qui omnem curam bellicam gererent, simulque splendidâ suâ præsentia militum animos unanimi consensu adversus hostem excitarent. Dimicare enim, aut abstinere pugnâ, obsidere urbes, solvere obsidiones, & quæ sunt alia, ob varios passim emergentes casus, nemo commodius, rectiusque potest, quam qui præsens negotiis interest (i).

V. Sicque CHRISTIANUS optimus Circuli sui Præfectus extitit. Quâ enim prudentiâ, quâ fortitudine, quibusve consiliis ab interitu suo Franconiam liberaverit, & bella gravissima cum exoptatâ pace commutaverit, inferius audiemus. Interim non errave-

C rim,

(e) Cederhain in vita Friderici I. p. 350. (f) Curriculum vita Christiani. (g) Zeileri Geogr. Imper. præfat. (h) Tacit. Hist. lib. V. c. 12. (i) Forstn. not. pol. in Tacit. p. 59. seq.

rim, si totius Franconiae DEum quasi tutelarem, ipsum nominavero (k).

VI. Hæ itaque fortiter res gestæ in recenti adhuc omnium memoria sunt, eorumque optimè recordantur. Quî ergo honor & gloria, quæ immediatè ipsas secuta sunt, posteritatem fugere deberent?

VII. Duplex autem ad parandam memoriam prosperam aliàs datur via: Virtutum fama, & externa monumenta (l).

VIII. Virtus eqvidem absque sculptura laude dignissima est & venerationem conciliat; Monumenta verò virtutum splendore destituta, fallacia, adeoque ut vana spernenda sunt. Ambo tamen memoriam defuncti mirum in modum commendant.

IX. CHRISTIANI virtutum gloria neminem fugit. Eam enim vitæ curriculum suum abundè nobis tradit. Externum verò monumentum, in recordationem gesti muneris Præfecti circuli, ipse exstruxit. Atque ita immortalem, maximeque laudabilem sui memoriam posteritati reliquit.

X. Locum autem sibi elegit Plassenburgi, quod est munimentum celeberrimum, atque arte, pariter & naturâ munitissimum, propè Culmbacum situm, ubi egregium quoddam erexit propugnaculum, quod vulgò die hohe Paster appellatur, in cuius frontispicio statua erecta his additis latinis & germanicis verbis reperitur:

MARCHIO CHRISTIANUS, Dux. Cordatissimus
altas,

Hanc è ruderibus portam revocavit in auras,

Cum

(k) Gram, lib. IX, p. 457. (l) Forstn. not. p. 378.

Cum sibi Præfectum Francoi sanguinis ordo
Nobilis eligeret, submissis fascibus, illum.
Fac DEUS hæc, Duce cum Patriæ, sit Porta per-
ennis.

Marggraff Christian der Edle Held/
Hertzog in Preussen hocherwehlt/
Burggraff zu Nürnberg/hat auff's neu
Aufgericht dieß schöne Gebäu/
Und angefangen in dem Jahr/
Als von den löblichen Ständen war
Zum Obersten des Fränkischen Craiß/
Er erwehlet mit b'sonderm Fleiß.
Behüt den Edlen Fürsten vor Noth/
Und dieß Portal / ô treuer G D Z Z!

Thef. VI.

Inter Saxonicum & Brandenburgicum
Electores, de successione Juliacensi Anno 1611.
& 12. exortas componere lites, omnem navavit
operam.

ΕΚΘΕΟΙΣ.

I. Ad arma promptissimum atque paratissimum
vidimus jam jam nostrum CHRISTIANUM. Nunc
ut pacis amantissimum paulisper ipsum quoque lu-
stremus, quod vel maximè exinde patet, cum inter
potentissimos, Saxonicum & Brandenburgicum
Electores, tunc fortè dissentientes, variis Consiliis
ac peregrinationibus pristinum amicitiae foedus stabi-
lire annisus esset (a).

C 2

II. Varias

(a) Curriculum vitae Christiani.

II. Varias enim lites excitabat Ducatus Julia-
censis successio, cum uterque laudatissimorum Electo-
rum, illam ambiret (b). Cumque CHRISTIA-
NUS sanguine partim, partim affinitate proximâ illis
junctus esset, arbitri vel Mediatoris officium cum ex-
optatô, qui inde secutus est effectu, suscepit, (c). haut
ignorans, omnia prius consiliô, quàm armis experiri,
sapientem decere (d)

III. Et quò magis rei publicæ turbæ hâc in parte
imminere videbantur, eò majori curâ periculum istud
declinandum erat. Sic namque Savedra (e) inter ce-
teras Reipublicæ alicujus infelicitatis species hanc
quoque numerat, cum in illa commodorum procura-
tio, nullâ habitâ justitiæ ratione præcipuum, magis-
que securum suffragium esse soleat.

IV. Absit tamen, ut Principes istos Serenissi-
mos, CHRISTIANUM II, Saxonicum, & JOHAN-
NEM SIGISMUNDUM, Brandenburgicum, Ele-
ctores, injustitiæ, vel minimæ etiam arguamus, quòd
quilibet eorum Ducatus Juliacensis hæredem se pro-
fessus sit, suumque exinde commodum procurare al-
laboraverit. Id saltem innuimus, veram inter duos
amicitiam acquisitione unius boni facile disrumpi pos-
se. Et si apud Principes istud contingat, Rerum-
publicarum suarum infelicitatem præstò esse.

Thef. VII.

Elapfö A. 1617. post Reformationem Lu-
theri

(b) Zimmhoff. not. proc. L. II. c. 8. §. 17. & LIV. c. 2. §. 10.

(c) Weisii politische Fragen p. 25. (d) König Theatr. polit. p. 111.
p. 14. (e) Symb. LXXV. p. 614.

theri & A. 1630. post exhibitam Augustanam
Confessionem utrobique Seculò, Jubilæos an-
nos, binis vicibus celebrat.

"Εκθεσις.

I. Fortitudini ac Sapientiæ optimò modò respon-
det Pietas. Ea enim felicissima est Respublica, quæ
non solum fortes ac sapientes, verum etiam tales
Principes habet, qui pietatem curant, utpote à
qua universa spes publicæ felicitatis dependet (a).

II. Sicque fortissimus ac sapientissimus noster
CHRISTIANUS sinceræ Pietatis, cujus in juventute
sua optima hausit fundamenta, adultior factus, egre-
gia reddidit specimina, cum recuperatâ à Luthero
Evangelii luce, religionis ardorem solenni gaudiò sat
abundè contestatus est.

III. Duplex autem præprimis circa incrementum
Evangelicæ s. Lutheranae Religionis memoratu di-
gnissima datur periodus, quarum una ipsam Lutheri
Reformationem; altera reformationis exhibitam
Confessionem nobis lustrandam tradit.

IV. Illa, scilicet Reformatio, circa A. 1517. in-
cepit, ubi beatissimus vir, D. Martinus Lutherus ni-
miâ Leonis X. Pontificis, avaritiâ, & Tezelii, in pro-
mulgandis indulgentiarum mercibus, impudentiâ,
motus, (b) primùm in Ecclesia Saxonica pretiosum à
vili, Christianum ab antichristiano, divinum ab hu-
mano separare, errores in doctrina, lapsus in vita,
novitates in ritibus Ecclesiasticis ad normam verbi di-

C 3

vini

(a) Buchn. Or. II. p. 1. p. 46. (b) Thuanus lib. 1. Hist. ad Ann.
1515. it. Excellent. nostri Rechenbergii appendix ad Lib. Symb.
p. 5.

vini examinare, rejicere & damnare, imprimis emen-
tes ac vendentes bullas pontificias ex Ecclesia ejicere
inchoavit (c). Verbo: Reformatio hæc in emendati-
one doctrinæ, & publica falsorum rituum abrogati-
one consistebat. Et quemadmodum Lutherus legi-
timâ divinâque ad hoc Reformationis opus vocatione
gaudebat (d); ita & legitimô ac divinô prorsus me-
diô usus est. Gladio enim Spiritus S. h. e. purâ verbi
DEI prædicatio ne hostes suos fortiter aggressus est.

V. HÆC verò, nempe Reformationis Confessio
Augustæ Vindelicorum (: unde Augustana vocatur:)
coram Imperatore & Imperii Ordinibus A. 1530. fuit
exhibita. Protestantes enim, postquam apud Cæsa-
rem à Papistis comprimis traducti fuerant, Caroli V.
postulato de edenda aliqua Lutheranorum Confes-
sione parere, atque accuratam doctrinæ suæ, cer-
tis Articulis comprehensæ, rationem reddere, hoc-
que ipsô adversariorum calumnias amoliri vole-
bant (e).

VI. Et ab hoc tempore vera Evangelii doctrina,
à Luthero antea restituta, nunc firmiter stabilita, ac
longè latèque sparsa fuit. Quapropter Christianissi-
mus noster CHRISTIANUS, hujus rei haud imme-
mor, A. 1617. post Reformationem, & A. 1630. post
exhibitam reformationis confessionem, elapsô utro-
bique, Seculô, Jubilæos annos binis vicibus insti-
tuit.

VII. Ufi-

(c) *B. Dannhaueri memoria Thaumasiandri Lutheri renovata*
c. 10. p. 78. (d) Hunnii offenbahren Beweis von Lutheri
rechtmäßigen Beruff zur Reformation à p. 66. p. 156. (e)
Rechenbergii nostri appendix in Lib. Symb. p. 10.

VII. Usitatissimus nimirum, & ad imitationem legis antiqvæ adhuc hodiè servatus mos est, dicto tempore annum Jubilæum celebrare. Licet verò Ecclesia Judaica annum quinqvagesimum coleret (f), Christianis tamen centesimus placuit.

VII'. Placuit & iste annus CHRISTIANO, cum solius pietatis gratiâ publicos haberet Jubilæos.

IX. Notanter diximus, pietatis gratiâ. Illorum celebratione enim divinam benignitatem declarare, animos fidelium ad opera pietatis agenda incendere, ac deniqve fidem catholicam in mentibus fidelium confirmare voluit. Contra verò Pontifices Romanos in repetendis Jubilæis, utpote, in quibus homines Romæ peccatorum suorum remissionem redimere coguntur, auri potius, quàm pietatis cupidine flagrare, vel maximè exinde patet, cum annum centesimum à Bonifacio VIII. Anno 1300. ordinatum, successu temporis ad vigesimum quintum usqve reduxerint (g).

Thef. VIII.

Anno 1632. ad Castra GUSTAVI ADOLPHI sese confert. Anno 1635. Pacem Pragæ initam amplectitur. Et Anno 1645. ad universalem pacificationem Monasterium & Osabrugam, splendidam mittit legationem.

Εἰδήσεις.

I. Lutherani à primis initiis veræ Evangelicæ doctrinæ vix centesimum annum solennibus celebraverant

(f) Levit. XXV. 10. (g) vid. pecul. dissert. de Jubileo Papistico M. Linckii.

verant jubilis, cum discordiæ intestinæ, diu hætenus in Imperio Romano-Germanico agitatae, nunc publicè prorumperent.

II. Postquam enim Bohemi Anno 1618 arma in Cæsarem cepissent, ac tres ex primariis ejus Ministris ex summa Pragensi arce præcipitassent (a), commodissima exinde Cæsari nata est occasio, toti Germaniæ, quam nimiam libertate hætenus utentem credebat (b), bellum inferre, hocq; ipsò Augustanæ Confessioni addictos planè in potestatem suam redigere, cujus gratia postmodum etiam Edictum illud Restitutorium, quod omnia bona Ecclesiastica Pontificiis cedenda cupiebat, omnibus ac singulis Protestantibus A. 1629. publicavit (c).

III. Saxoniam inferiorem Anno 1626. primum aggreditur Cæsar, ipsoque maris septentrionalis regiones appropinquante, Svecos ad arma contra se excitat, qui domitis illis universæ Europæ imminere credebatur (d). Prævenire itaque quam præveniri, ipsique Cæsari cum selecto exercitu obviam ire, consultius hac in parte duxerunt Sveci, constituto tamen prius inter ipsos & Polonos armistitiò (e). Vigilandum enim ipsis erat, ut vicinos benevolos haberent, quia cum remotioribus bellum gerere decreverant.

IV. Partâ igitur Anno 1631. propè Lipsiam victoriâ, potentissimus Rex Sveciæ, GUSTAVUS ADOLPHUS Franconiam invadit, ibique arma sua victricia felicissimò successu passim circumfert. Quâ occasione

(a) Petri Pappi Epist. Rer. Germ. p. 13. (b) Idem p. 9. (c) Freyberg. Historico-Politica deductio hodierni status German. p. 27. (d) Puffendorff. Hist. Svec. p. 610. & 616. (e) Idem p. 615.

ne non potuit non CHRISTIANUS principatum ac subditos suos, summis periculis tunc expositos, defendere. Proinde ad Castra GUSTAVI ADOLPHI transit, cumq̄ve ipso Norimbergæ fœdus pangit. (f) Noverat enim Concordiâ res parvas crescere, iisq̄ve firmiter inter se unitis, vim vi repelli posse.

V. Neq̄ve tamen prudentissimus Princeps, CHRISTIANUS, extraneos Svecorum milites, suis numerô plures jungere voluit, cum de eventu armorum Svecicorum nondum constaret. Tutissimum videbatur, Electorem Brandenburgicum GEORGIUM WILHELMUM, Patruelem suum seq̄vi, cumq̄ve ipso de reficienda Franconia deliberare. Et hujus tandem consilia optima pacem svaserunt, ad quam etiam, inter Imperatorem & Electorem Saxonæ Anno 1635. Pragæ compositam (g), CHRISTIANUS hœc effectu accessit, ut ultimam Principatûs sui, totiusq̄ve Franconæ ruinam feliciter procul amoveret (h). Solus enim de bello, pace mutandô, aliquid statuere noluit. Siquidem periculosa ea est temeritas, cum unus consilia, q̄vantacunq̄; etiam sint autoritatis, in hoc negotio suppeditare audeat (i).

VI. Univerfa verô Germania sub intolerabili belli jugo ingemiscebat, atq̄ve universalem in Imperio Romano-Germanico pacem exoptabat. Cumq̄ve Anno 1645. Hamburgi ad consequendam eam spes maxima enata, ac duæ Westphalicæ urbes, Monasterium & Osnabruga ad pacificationem denominata

(f) Puffendorff. c. l. p. 647. (g) vid. Copia de Bello Prag. int. Imper. & Elect. Sax. (h) Cederhain in vita Christiani p. 697. seq. (i) Forst. not. pol. in libros. poster. Tacit. p. 149.

natae essent (k), CHRISTIANUS ad promovendam eam splendidam illuc misit legationem. Ipse vero pacificationi non interfuit. Quemadmodum ita judicant Politici. In tractatione & colloquio de pacificatione institutum non esse consultum, ipsos Principes interesse, maxime si lingua & moribus differant, aequalique potentiam sint praediti (l).

VII. Anno tandem 1648. quanquam tristibus auspiciis inierat, diutius exoptata pax universalis consecuta est, ubi omnia bona tam Ecclesiastica, quam politica Protestantibus restituta, eorumque Religio confirmatione pacis Passaviensis egregie stabilita fuit (m).

Thef. IX.

Diem denique, cum LII annos Rempubli-
cā laudatissime gubernasset, Anno 1655.
30. Maji obiit supremum.

ΕΝΘΕΟΙΣ.

I. Ortus & obitus Principum à DEO est. Hic enim illos in hanc lucem producit, suoque tempore iterum ad se revocat. Principes saepe propter subditorum peccata, scriptura teste, è medio tolluntur. Et quò graviora ea sunt, eò majorem curam impendant necesse est, ut DEO de longævitate Principum suorum devotis precibus supplicent.

II. Ora-

(k) *Autor. Anon. in Hist. pacis Westphal. p. 97.* (l) *Rönig Theatr. pol. p. III. p. 189.* (m) *Ereyberg. discurs. p. 265. seq.*

II. Orârunt quoque DEUM nostri CHRISTIANI subditi, velit serenissimum hunc Principem salvum ac sospitem servare, ut sub laudatissimo suo regimine diu vivere possent. Has igitur preces exaudivit misericors DEUS, cum exemplô haut vulgari CHRISTIANO nostro LII annos Rempubli- cam gubernare, & LXXIV annos vivere concesserit. Anno enim 1581. vitam, & Anno 1603. regimen suum inchoavit, Anno verò 1655. & vitæ & regiminis tempus finivit.

III. Miserrima certè res est, optimos Principes amittere. Id enim CHRISTIANI subditi tristissimâ optimi Principis sui morte fatis, proh dolor! experti sunt. Maximum tamen solatium in CHRISTIANI Serenissimo Nepote, CHRISTIANO ERNESTO, ipsis relictum est. Cumque hóc ipsò talem iterum acceperint, qualem amiserunt, non potest non CHRISTIANI memoria esse perpetua.

IV. Optimò quoque jure ad CHRISTIANUM nostrum spectant quinque illa requisita, de paranda Principi memoria immortalis, ut sc. sit integer vitæ, fervantissimus æqui, fortis in bello, eruditus scientiis, ac subditis amabilis (Horol. Princ. Lib. I. c. X.)

V. Immortalem ergo Tui, beatissime CHRISTIANE, reliquisti memoriam. Omnis enim ætas de Tuis memoratu dignissimis rebus gestis recordabitur. Mortuus quidem es, vivis tamen meritorum gloriâ atque in Posteris, quos, unâ cum universa BRANDENBURGICA familia Serenissima DEUS benignissimus in prosperitatem & incrementum totius

tius Imperii Romano-Germanici incolumes ac fortunatos semper conservet.

VI. Præcipuè verò serenissimum nostrum Principem ac Dominum, Dominum CHRISTIANUM ERNESTUM, decus Patriæ nostræ, ac subditorum salutem, gratiâ tuâ, DEUS Maxime, foveas, ut beatissimum Avum, rerum gestarum gloriâ atque longævâ vitâ & diuturnô regimine æqvæt. Sicque ex BRANDENBURGICA æqvè ac SAXONICA familia, cujus affinitate proximâ jam jam gaudet, Posteror cum summa jucunditate videbit. Serenissimum quoque Filium ac Principem hæreditarium sūum, Dominum GEORGIUM WILHELMUM, ut nullo non tempore vigeat atque floreat, divino Numini flagrantibus precibus commendamus.

Thef. X.

De Cetero CHRISTIANUS noster communis Lineæ Byruthinæ stirps extitit.

Loco *ex deese* ☉ Tabula hæc Genealogica sufficiat.

JOHANNES

LECTOR B. ...
SOPHIA TRUDICIA ...
SALINA GEORGE ...
ELISABETHA ...
Anno 1777

CHRIST ...
BYR ...
D ...
1780

JOHANNIS FRIDERICI ...
LECTOR ...
SOPHIA ...
SALINA ...
ELISABETHA ...
Duc. Prins. ...
1780

GEORG ...
D ...
ANTONIO ...
1783

CHRISTIANUS ERNESTUS ...
LECTOR ...
SOPHIA ...
SALINA ...
ELISABETHA ...
Duc. Prins. ...
1784

CHAR ...
WILLIB ...
MILLA ...
1785

ERNESTUS ...
LECTOR ...
SOPHIA LOUISE ...
Duc. Prins. ...
1786

CHAR ...
WILLIB ...
MILLA ...
1787

ERNESTUS ...
LECTOR ...
SOPHIA LOUISE ...
Duc. Prins. ...
1788

1789

1790

rtu-
um
A-
di-
as,
ve
ex
mi-
fte-
um
m,
ul-
ini
m-
ffi-
NU
PAT
ger
fici
i. c.
STI
do
p
lor
RA
ubi

9144/19

GEORGIUS

JOACHIMUS ERNESTUS
GONOLBACH
GEORG
1711

MA GABRIEL
JOH. GEORG
SOPHIA
JOH. GEORG
1688

CHRISTOPH
ANNA
HENRICH
1718
1718
1718
1718

GEORGIUS ALBERTUS
WOLFGANG
CAROLUS
1718

1718

1718

Q. X.
394,
26.

X

II n
4194

D.

IANO

E BRAN-
O SERE-
IO

CIVILI

lt. Philosophicæ
LIPSIENSI
MDCXCIV.

ent
ES
ELLRODIUS,
cus,

ENS
der/Naylá-Variscus
ud.

s TITII.

21.

BIBLIOTHECA
PONICKAVIANA

L. D. Reisinger

